

Vonsovoych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinprof@ipnet.ua

Politicianship in the migration policy of the United States of America

The purpose of this article is to analyze the policy of D. Trump in relation to migrants from the position of political correctness. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: while the world community is actively fighting racism, the United States contributes to this: it not only negatively affects the rating of the confidence of the American population to the President, but also affects the international image of the United States in the same way; as for the statements of D. Trump addressed to migrants, at the time of their promulgation, he should take into account the international legal and regulatory framework in the field of human rights, the norms of his safety and morality, tolerance and respect for all peoples; it would be appropriate for the US President to use more often «diplomatic language», «language of negotiations» in the context of a more respectful attitude to representatives of other countries at different levels.

Keywords: political correctness, The United States of America, Africa, migrants, refugees, Donald Trump.

* * *

УДК 323.21(477)

Данилець В. Л.,
магістр, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), danilets2@ukr.net

Вплив економічних чинників на західноєвропейську політику США у другій половині 1950–х – наприкінці 1960–х рр.

Аналізуються процеси, у світовій економічній системі другої половини 1950–х – наприкінці 1960–х рр., які призвели до конфлікту геополітичних і економічних інтересів учасників цієї системи. З 1950–х рр. завдяки вільній торгівлі і технічним інноваціям розпочався період швидкого економічного зростання країн західної Європи. Стрімкий розвиток цього процесу призвів до того, що світова торгово-економічна система фактично вступила у протиріччя з механізмом валютно-фінансової системи, створеної у 1944 р. Конфлікт двох систем наносив удар, насамперед, по економіці США, що проявлялось у збільшенні дефіциту платіжного балансу та зменшенні довіри до американської валюти. З огляду на вказані обставини, США приступили до розробки широкого пакету реформ у сфері торгівлі і фінансів, що включав активний процес переговорів в ГАТТ між США та ЄС, створення ОЕСР, прийняття Закону про розширення торгівлі, міжрегіональне грошово-кредитне співробітництво тощо. Однак ініціативи США все більше нашоухувались на опір з боку європейських країн.

Саме через призму вказаних обставин в статті ілюструються відносини між США та країнами Західної Європи в зазначений період. Показано зміну в характері зовнішньоевропейської політики США за адміністрації Д. Ейзенхауера Дж. Кеннеді і Л. Джонсона.

Ключові слова: європейська політика США, трансатлантичні відносини, ЄС, ГАТТ, торговельні конфлікти.

З початку становлення світового лідерства США ними активно проводився процес лібералізації і розширення міжнародної торгівлі. Значне зростання торгівлі у 1950–х рр. потребувало збільшення міжнародної грошової маси, функції якої виконував долар США, забезпечений золотом. Світове виробництво золота набагато відставало від темпів зростання міжнародної грошової маси, через що США мали постійний дефіцит платіжного балансу. Але, емітовані долари практично не повертались до країни завдяки довірі до американської валюти й тому США могли дозволити собі від'ємний платіжний баланс для розширення міжнародної торгівлі без ускладнень для своєї економіки.

Ця ситуація почала змінюватись наприкінці 1950–х рр., коли у світовій економічній системі відбулась зміна

розстановки сил внаслідок появи нових економічних центрів – ЄС і Японії. Формування світової торгово-економічної політики США з відповідними міжнародними інституціями відставало від створення надійної світової валютно-фінансової системи, яка базувалась на принципі фіксованих паритетів, і тому система виявилась не в змозі забезпечити макроекономічну адаптацію в умовах різкого збільшення світового виробництва, об'ємів торгівлі і потоків капіталу.

Європейська економічна інтеграція, і до кінця 1950–х рр. призвела до утворення ЄС, Спільного ринку, європейської валютної угоди і введення конвертованості європейських валют. В цей період Західна Європа розпочала свій шлях у бікекономічної і політичної незалежності від США, а конкуренція на світових ринках, що посилювалась з кожним роком збільшувала дефіцит платіжного балансу США. Ажіотаж на ринку золота з початку 1960–х рр., коли ціна жовтого металу доходила до \$40 за унцію (замість офіційної \$35) свідчив про те, що долар все більше ставав переоціненим відносно золота і відносно європейських валют, тому для США увесь час існувала небезпека втрати довіри до долара. Ці обставини вимагали від США розробки нових політичних проектів, які мали забезпечувати американські інтереси США у нових, мінливих реаліях. Аналіз американських дипломатичних документів дозволив виявити масштабні зміни в європейській політиці США з кінця 1950–х і протягом 1960–х рр. На основі даних джерел вдалось виявити характер впливу дестабілізаційних процесів у світовій економічній системі на розробку і реалізацію рішень зовнішньої політики США щодо країн Західної Європи і щодо врегулювання кризи системи в цілому наприкінці 1950–х – 1960–х рр.

Вивчення даної проблематики передбачає залучення джерел в галузі історії, економіки, політології і міжнародних відносин. Майже всі вони сходяться на думці про те, що, підтримуючи європейську інтеграцію, США погоджувались нести економічні втрати в короткостроковій перспективі задля досягнення політичних інтересів. Найбільше дане формулювання відображає політику США за адміністрації Д. Ейзенхауера. В цей час підтримка європейської економічної інтеграції відбувалась в руслі стратегії американських політичних інтересів в контексті холодної протистояння. Підтримка європейської економічної інтеграції здійснювалась, головним чином, в інтересах безпекової стратегії США і пов'язувалась також з політикою «подвійного стримування» СРСР і Німеччини. Європейська інтеграція повинна була сприяти зміцненню НАТО шляхом об'єднання ресурсів і збільшення внеску європейських країн в забезпечення безпеки, що дозволяло поступово скоротити американські програми допомоги країнам цього регіону. Крім того, європейська інтеграція допомагала вирішити «німецьке питання», яке вважалося одним з головних в контексті повоєнного врегулювання в Європі. В якості повноправного члена європейських спільнот ФРН могла вносити свій вклад в економічне відродження Європи і забезпечення безпеки країн-членів НАТО.

З іншого боку утворення ЄС з єдиним зовнішнім митом створювало перешкоди для експорту американських товарів до Європи. Вирішити цю проблему,

планувалося на переговорах щодо зниження митних тарифів в ГАТТ. Однак на практиці досягнення геополітичних і економічних інтересів США наприкінці 1950-х рр. і у 1960 рр. все більше йшло врозріз з можливостями світової економічної системи. Період з 1950 по 1974 рр. характеризується інтенсивним економічним зростанням країн Західної Європи і Японії. Вже на початку 1960-х рр. ФРН, Франція, Італія суттєво випереджали США за темпами економічного росту і ВВП. Наприкінці 1950-х рр. і впродовж наступного десятиліття відбувався відтік золота і відтік капіталу зі США. Головними причинами цього було збільшення об'ємів світової торгівлі і потоків капіталу, а також конкуренція між США та новими економічними центрами на світових ринках. Крім того, в нових умовах, коли частка США у світовій економіці, почала знижуватись цей фіксований золотодоларовий паритет призвів до завищеного курсу американської валюти. В таких умовах американський капітал почав активно відтікати за кордон з метою закупки дешевих іноземних активів.

Такий розвиток подій мав призвести до вкрай небажаних і навіть небезпечних результатів для економіки США. Головна з них, це криза довіри до американської валюти, що призводила до втечі капіталу розвинених країн від долара з подальшою конвертацією в золото. Оскільки з 1960 р. іноземні доларові зобов'язання, а з 1965 р. офіційні доларові зобов'язання перевищили американський золотий запас, Сполучені Штати просто не могли виконати Бреттон-Вудські зобов'язання перед країнами-учасниками системи.

До сказаного слід додати наростаючі з кінця 1950-х рр. протиріччя між США та країнами Західної Європи. Серйозні розбіжності між країнами, які знаходились по один бік холодного протистояння почали загострюватись у найбільш напружений момент глобальної конфронтації, в період берлінської і карибської криз з 1958-го по 1962 рр. Така ситуація виникала внаслідок конфлікту геополітичних і економічних інтересів суб'єктів міжнародних відносин. В цей період саме економічний чинник був головним каменем спотикання у відносинах між США та Європою. У другій половині 1950-х рр. протиріччя між США та країнами Західної Європи виникали з приводу стратегічного планування НАТО. Але по суті ці протиріччя виходили з питань фінансування західноєвропейськими державами сухопутних сил НАТО. Зважаючи на певне економічне зростання країн Західної Європи, США чинили політичний тиск щодо них, очікуючи збільшення їх внеску в оборону свого регіону. У той же час європейські країни не проявляли ентузіазму в цьому напрямку. Британія пропонувала визнати роль сухопутних сил другорядною, віддаючи перевагу ядерній зброї. Франція у період 1954–1962 рр. була зосереджена на придушенні повстання в Алжирі. В цій ситуації уряд ФРН проявляв досить скептичне ставлення щодо рекомендації США нарощувати чисельність бундесверу.

У 1960-х рр. внаслідок протекціоністської політики ЄС розбіжності у відносинах США і ЄС поглиблювались, що зрештою дало початок торговельним війнам між ЄС та США. Невирішені проблеми у сфері оборони і фінансів, призвели у середині 1960-х рр. до виходу Франції з військової структури НАТО, і

конвертації доларових авуарів країн Західної Європи в золото.

Ці обставини вимагали від керівництва США розробки нових політичних заходів, що безпосереднім чином мали враховувати економічний фактор.

За адміністрації Д. Ейзенхауера відносини США з країнами Західної Європи і загалом характер європейської політики США мали переважно політичну мотивацію. Однак в жовтні 1960-х рр. на перший план вийшли економічні передумови. Як пише американський історик А. Шлезінгер, на початку 1960-х рр. Дж. Кеннеді «говорив своїм радникам, про дві речі які його більше всього налякали – це ядерна війна і дефіцит платежів» [1, с. 654].

Саме адміністрація Дж. Кеннеді у своїй зовнішній політиці зробила акцент на економічну складову. Сфера економічної політики Дж. Кеннеді стала головною ланкою і в будівництві проекту Атлантичного співтовариства до реалізації якого уряд США приступив наприкінці 1961 р. Проект передбачав співпрацю в економічній і військовій сферах між США і розширеним складом ЄС. З цією метою на початку 1960-х рр. було започатковано широкий пакет реформ, що включав важливі інституційні зміни, а також реалізацію програм у сфері торгівлі і фінансів. Серед них варто виділити дві важливі ініціативи. Перша мала на меті реорганізувати Організацію європейського економічного співробітництва (ОЕЕС) в Організацію економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Остання передбачала більш розширений склад учасників (повноправними членами організації ставали США і Канада) і відповідно ширший спектр завдань і функцій. Основним завданням такої перебудови стала лібералізація міжнародної мобільності основних факторів виробництва: праці, капіталу і техніки управління. Функціонування ОЕСР мало забезпечити країнам-учасникам можливість користуватись перевагами, які відкривали глобалізація і науково-технічний прогрес для чого необхідна максимальна відкритість світових ринків.

Друга ініціатива Дж. Кеннеді полягала у висуванні проекту нового закону у сфері зовнішньої торгівлі. У той час як на початку 1960-х рр. доходи від експорту в провідних країнах Західної Європи становили близько 12% – 16% ВВП в Сполучених Штатах вони не перевищували 4% [2]. Тому новий законопроект був покликаний допомогти розширенню американського експорту, доходи від якого могли покрити витрати на надання військової та фінансової допомоги американським союзникам і скоротити дефіцит платіжного балансу. У результаті в 1962 р. був прийнятий Закон про розвиток торгівлі, згідно якому Конгрес делегував президенту право на 50% скорочувати існуючі митні тарифи (за умови, що це скорочення могло діяти протягом п'яти років), а також повністю ліквідувати тарифи, що дорівнюють 5% або менше. Він був також уповноважений, проводячи переговори з представниками ЄС, усувати митні перешкоди експорту з країн ЄС у США, якщо мова йшла про продукцію, оборот по якій між ЄС і США становив не менше 80% світового обороту [3].

Прийняття нового закону про торгівлю, сприяло реалізації процесу зниження торговельних митних тарифів на майбутньому Кеннеді-раунді ГАТТ. Для

адміністрації Дж. Кеннеді успіх торговельних переговорів мав велике зовнішньополітичне значення. Шостий етап переговорів в ГАТТ, що відбувався протягом 1964–1967 рр. і отримав назву «Раунд Кеннеді» розглядався адміністрацією США як репетиція побудови відкритого Атлантичного партнерства. Однак ще на «раунді Діллона» 1960–1961 рр. переговори між США та ЄЕС щодо митних тарифів не отримали позитивного результату у секторі сільськогосподарської продукції. Країни Спільного ринку чинили опір американській торговій програмі, оскільки не були готові знижувати мита на сільгосппродукцію. Таким чином, дотримуючись політики аграрного протекціонізму, у 1962 р. Рада міністрів ЄЕС підвищила мита на сільськогосподарську продукцію, що призвело до загострення торговельних відносин між США та ЄЕС. Кульмінацією цього загострення стала «курача війна» 1962–1964 рр., коли у листопаді 1963 р. країни ЄЕС в 2.8 рази підвищили мита на м'ясо птиці. США, які експортували до Європи 87% цього продукту, втрачали важливий експортний ринок, що поглиблювало американську проблему дефіциту платіжного балансу і золотих запасів.

Наприкінці 1963 р., для компенсації збитків внаслідок обмежень імпорту птиці країнами ЄЕС нова адміністрація Л. Джонсона оголосила про контрзаходи у вигляді обмежень на імпорт європейських товарів. У січні 1964 р. вступили в дію підвищені митні тарифи на вантажівки, коньяк, декстрин, крохмаль [4]. Список товарів було відібрано так, щоб підвищення митних зборів було націленим лише на країни ЄЕС і не нашкодило іншим експортерам.

Адміністрація Дж. Кеннеді, втілюючи в життя проекти щодо розширення партнерства з новоутвореним ЄЕС продовжувала політику лібералізації світової торгівлі. Одночасно було започатковано масштабне грошово-кредитне співробітництво, покликане зберегти світову валютно-фінансову систему, що забезпечувала лідерство США. Реалізуючи дані проекти, адміністрація Дж. Кеннеді робила ставку на економічну міць і політичну першість США, яка дасть їм потужний імпульс розвитку американського експорту до Європи, а також вирішить протиріччя в питаннях фінансування в сфері оборони. Однак реалізація цих проектів супроводжувалась серйозними політичними і економічними суперечностями між США та країнами Західної Європи. Франція, як один з лідерів ЄЕС чий інтерес найбільше страждав внаслідок американського впливу перейшла до конфронтаційної політики зі США. Країни ЄЕС підтримували Францію в таких стратегічних питаннях, як конвертація доларових ресурсів в золото і заборона на вступ Британії до ЄЕС.

Вирішити проблеми торговельних протиріччя і продовжити курс на лібералізацію торгівлі адміністрації Дж. Кеннеді і Л. Джонсона планували на майбутньому 6-му раунді переговорів в ГАТТ (1964–1967 рр.), який отримав назву «Раунд Кеннеді».

В ході роботиміністерської наради у ГАТТ (травень 1963 р.) стало зрозумілим, що сільськогосподарська політика ЄЕС знаходилась в стані формування. Представники країн Спільноти наполягали на відтермінуванні обговорень щодо зміни сільськогосподарських правил на майбутніх переговорах в ГАТТ поки не будуть встановлені правила своєї власної Спільної сільськогосподарської політики (ССП) [5].

Затримка процесурозробки ССП Спільного ринку відбувалась внаслідок протирічсередині ЄЕС.ФРН і Бельгіябулиімпортерами сільськогосподарської продукції (причому переважно з країн поза межами ЄЕС), тоді як Франція, Італія і Нідерланди були експортерами товарів сільського господарства і були зацікавлені в розширенні збуту до країн Спільного ринку при одночасному обмеженні імпорту цих товарів з-за меж ЄЕС.

Таким чином, ФРН, Бельгія та Голландія, що приєдналась до них прагнули швидше укласти угоду зі США щодо зниження тарифних мит на переговорах в ГАТТ. Обидві сторони прагнули вирішити суперечності на переговорах, оскільки підготовка до них проходила на тлі торговельної війни, яка наносила удар поїхнім товаровиробникам. Обидві сторони також побоювались, що торговельна війна зіпсує економічні і політичні відносини між ними [6].

США намагались укласти угоду з ЄЕС в якій вперше в історії переговорів зниження митних тарифів буде здійснюватися лінійно щодо всього списку запропонованих товарів. Проти цього виступала Франція (її підтримувала Італія) для якої важливим було запобігти потоку американських товарів в Європу і забезпечити домінування французьких фермерів на європейському ринку. В канун переговорного процесу Франція висунула умову, яка полягала в попередньому вирішенні ряду внутрішніх проблем Спільного ринку і, перш за все, ССП до того, як питання в цьому секторі будуть розглядатися на переговорах. Головні проблеми цієї політики в цей час були пов'язані з пошуками оптимальних цін на зернові між країнами ЄЕС.

На підготовчому етапі «раунду-Кеннеді» Сполученим Штатам вдалось досягнути угоди з ЄЕС щодо лінійного зниження митних тарифів. Була врахована пропозиція ЄЕС згідно якої в разі великого розходження в тарифах будуть застосовуватись спеціальні правила, а також винятки (товари будуть виключені зі списку, що розглядатиметься на переговорах). Виконувались і умови Франції відносно узгодження питань пов'язаних із формуванням ССП ЄЕС. Таким чином, питання щодо зниження тарифів на сільськогосподарську продукцію не виносилось на обговорення навіть під час першого етапу «раунду Кеннеді».

США зайняли вичікувальну позицію, не сподіваючись на досягнення бажаних результатів стосовно зниження митних тарифів на товари сільського господарства. У США вважали, що жорсткі вимоги в сільському господарстві, можуть позбавити їх більш прибуткової угоди щодо промислових товарів [7].

Разом з тим, ще у лютому 1964 р. американська делегація в ГАТТ не виключала можливості поступок в сільському господарстві в обмін на поступки з боку ЄЕС у промислових товарах [8].

З огляду на зазначені вище події, у другій половині 1964 р. економічний фактор був одним з найбільш значущих у європейській політиці США.

У справі побудови атлантичного партнерства адміністрація Л. Джонсона продовжувала розпочаті ініціативи Дж. Кеннеді, але характер європейської політики США зазнав змін. В порівнянні з попередніми адміністраціями американська політика щодо Західної Європи за Л. Джонсона поступово переходила до

обережного і послідовного характеру, намагаючись не тиснути на європейські країни і не турбуватись з приводу втрачених можливостей.

З середини 1960-х рр. почала зростати роль економічних факторів у європейській політиці США в порівнянні з політичними. У червні 1965 р. в процесі обговорення джерел фінансування Спільної сільськогосподарської політики в ЄЕС виникла «криза порожнього крісла». По суті це був конфлікт між головою Комісії ЄЕС В. Хальштейном і французьким президентом Ш. де Голлем. В. Хальштейн запропонував перехід до системи «власних ресурсів», яка передбачала передачу бюджетних повноважень від національних урядів до Спільноти. Таким чином, отримуючи власні кошти, що надходили від митних зборів європейські інституції ставали більш незалежними від національних урядів. Ці зміни збільшували керівні повноваження європейських інституцій і їх наднаціональність, що суперечило позиції Ш. де Голля, який прагнув об'єднання Європи на засадах міжурядового співробітництва. Позиція Ш. де Голля суперечила й моделі об'єднаної Європи, яку відстоювали США, які теж прагнули наднаціональності європейських інституцій. Однак, незважаючи на протидію американським інтересам в Європі, США не втручалися в цей внутрішньоєвропейський політичний конфлікт, що виник на тлі економічних суперечностей.

Криза всередині ЄЕС зачіпала інтереси США не лише в контексті політичного устрою Співтовариства. Криза в ЄЕС фактично відбувалась паралельно «раунду Кеннеді», паралізуючи його роботу. Одночасно відбувалась і криза в НАТО. Обидві вони були спричинені позицією Ш. де Голля, який прагнув зменшити залежність Франції і західноєвропейських держав від США і забезпечити лідерство Франції в ЄЕС. Обидві вони розгортались навколо економічних передумов: Спільного ринку, фінансування військ і оборонного-промислового комплексу в рамках НАТО.

З середини 1965 рр. США не йшли на конфлікт з Францією, як у контексті кризи «порожнього крісла» в ЄЕС, уникаючи будь яких коментарів з цього приводу, так і стосовно НАТО, дозволивши Франції без ускладнень вийти з військового планування альянсу. Натомість на «раунді Кеннеді» в ГАТТ американська делегація активно відстоювала політичну лінію, яка посилювала економічні інтереси США в Європі. При цьому США послідовно відхиляли розв'язання кризи «порожнього крісла» в ЄЕС, очікуючи при цьому економічну зацікавленість країн ЄЕС в успішному завершенні раунду переговорів. США були стурбовані паралельним розвитком кризи в НАТО і в ЄЕС, але останню вважали більш небезпечною, оскільки вона могла зруйнувати єдність Спільноти. Натомість криза в НАТО навряд чи могла зруйнувати альянс в умовах холодного протистояння [9]. США були стурбовані і тим, що криза в ЄЕС може перейти не тільки в НАТО а і в ГАТТ. Не були зацікавлені в цьому і «п'ятірка» країн ЄЕС. Було очевидним також, що країни європейської «п'ятірки» не зацікавлені в європейській економічній інтеграції без Франції.

Таким чином, розрахунок на баланс економічних інтересів між США і ЄЕС виправдав очікування адміністрації Л. Джонсона. Криза в ЄЕС була вирішена у січні 1966 р. «Люксембурзьким компромісом»,

який враховував голос Франції в Раді міністрів ЄЕС за принципом консенсусу під час прийняття життєво важливих рішень. А в липні 1966 р., після узгодження положень ССП було відчинено двері на шляху лібералізації торгівлі США з ЄЕС.

«Раунд Кеннеді» завершився 15 травня 1967 р. і був одним з найбільш успішних проєктів США у сфері торгово-економічних відносин з Західною Європою. За підсумками переговорів зниження тарифів на промислові товари становило приблизно 34%, на сільськогосподарські товари близько 18%. В порівнянні з ЄЕС, США отримали більші поступки в зниженні тарифів, однак система рухомих митних зборів і нетарифних обмежень урівноважувала цей дисбаланс. Іншою особливістю 6-го раунду переговорів ГАТТ було прийняття Антидемпінгового законодавства, яке повинно було покласти край торговельним війнам. Однак в реальності торговельні війни між США і Європою продовжуються й по сьогодні.

На завершальному етапі «раунду Кеннеді» Велика Британія подала чергову заявку на вступ до ЄЕС. США позитивно оцінили цей крок британського уряду. Інтеграція Британії до ЄЕС зменшувала вплив Франції у Спільноті. Велика Британія могла також виконувати роль мосту зі США до ЄЕС через який би спрямовувався американський капітал. Приєднання Великої Британії до ЄЕС, сприяло зміцненню єдності останнього і загалом Західної Європи, яка була розділена на ЄЕС і ЄАВТ.

Однак уряд США у 1967 р. дещо змінив характер політики після невдалої спроби, коли Британія подавала заявку на членство в ЄЕС у 1961 р. Тоді прем'єр-міністр Британії Макміллан висловив стурбованість Дж. Кеннеді з приводу англо-американських стосунків, наголошуючи на тому, що «особливі стосунки» в небезпеці. Однак Дж. Кеннеді беззастережно підтримував членство Британії в ЄЕС, що зміцнило рішення Макміллана про вступ, але викликало підозри у Ш. де Голля. Задум Дж. Кеннеді щодо тісніших відносин США – ЄЕС та сильнішого Атлантичного Альянсу, який суперечив концепції «європейської Європи» Ш. де Голля був оприлюднений 1962 р. у промові на честь Дня незалежності США [10]. У відповідь Ш. де Голль називав Британію «троянським конем» США, а факт існування «особливих відносин» став головною причиною блокування Ш. де Голлем вступу Англії до ЄЕС на конференції у січні 1963 р.

У 1967 р. уряд Л. Джонсона утримувався від будь-яких публічних висловлювань на підтримку приєднання Великобританії до ЄЕС, щоб не викликати підозр французького лідера з приводу «особливих відносин».

Незважаючи на ряд позитивних для США моментів, пов'язаних з інтеграцією Британії, адміністрація Л. Джонсона зберігала статус-кво і після того, як Ш. де Голль в черговий раз висловив протест щодо вступу Великої Британії до ЄЕС під час прес-конференції у травні 1967 р. де він висловив свої заперечення, посилюючись на економічні чинники. Після Другої світової війни в процесі розпаду Британської імперії її дефіцит платіжного балансу постійно зростав, що послаблювало роль фунта, як другої резервної валюти. США побоювались, що криза платіжного балансу Великої Британії призведе до кризи її валюти, що збільшить тиск на долар.

З 1961 р. США ініціювали комплекс заходів, що передбачали міжнародне валютно-фінансове співробітництво з метою підтримки обох резервних валют, долара і фунта. У 1961–1962 рр. Група десяти (G–10) – Канада, Японія, Бельгія, Франція, ФРН, Італія, Нідерланди, Швеція, Сполучене Королівство, США (Швейцарія приєдналась у 1964 р., не будучи членом МВФ) – підписали Генеральні угоди про позики. Вони були розроблені для того, щоб допомогти МВФ впоратись зі зростаючими напруженнями в Бреттон–Вудській системі, викликаними проблемами платіжного балансу двох основних резервних центрів, Сполучених Штатів та Об'єднаного Королівства [11].

На регулярних переговорах у Базелі (Швейцарія) представники США разом з Великою Британією переконували учасників G–10, що підтримка фунту стерлінгів є найважливішою запорукою для продовження функціонування Бреттон–Вудської системи і таким чином з вересня 1961 р. до березня 1967 р. Велика Британія отримувала необхідні кредити. Однак, після «шестиденної» арабо–ізраїльської війни у червні 1967 р. і закриття Суецького каналу Британія втратила доступ до дешевої близькосхідної нафти і змушена була купувати її за більш високу ціну у європейських нафтотрейдерів. В ситуації поглиблення економічної кризи і дефіциту платіжного балансу уряд Г. Вільсона змушений був на 14,3% девальвувати фунт стерлінгів.

З огляду на це, як Франція, так і інші члени ЄЕС не виявили інтересу щодо інтеграції Британії, оскільки згідно з Римським договором країни ЄЕС повинні надавати фінансову допомогу країні–члену, який мав труднощі з платіжним балансом. В цій ситуації британський міністр закордонних справ Дж. Браун в телеграмі до держсекретаря США Д. Раска закликав натиснути на Францію разом з «п'ятіркою» на майбутньому засіданні Ради міністрів ЄЕС в Брюсселі, 18–19 грудня 1967 р. У відповідь Д. Раск серйозно поставив під сумнів підхід Дж. Брауна, зазначаючи, що «це змусить «п'ятірку» вступити в конфронтацію з французами з можливими наслідками для Співтовариства». Він наголосив, що час грає на користь Великої Британії і краще дозволити «п'ятірці» вирішувати так, як вона вважає за краще». Д. Раск висловив надію, що помилки Великої Британії в роботі зі Спільним ринком не будуть повторюватися знову [12].

Події в світовій економічній системі, а також спричинені ними політичні кризи в ЄЕС та НАТО стали причиною переходу адміністрації Л. Джонсона до послідовної і обережної політики, більше прислухаючись до пропозицій Франції і країн ЄЕС в питаннях торгівлі і фінансів. Керівництво США розуміло, що Європа розпочала рух у бік незалежності від США. При цьому уряд Л. Джонсона, на відміну від наступних адміністрацій, продовжував лінію на підтримку європейської економічної інтеграції. До закінчення президентства Л. Джонсона ідея єдиної Європи, що народилась у перші повоєнні роки залишалась основою європейської політики США попри те, що європейці відмовлялися брати на себе відповідальності у сфері оборони і фінансів, конвертували долари в золоті створювали митні перешкоди для американських товарів, що в сукупності поглиблювало кризу платіжного балансу США і міжнародної валютно–фінансової системи.

Список використаних джерел

- Schlesinger A. M. 1965. A Thousand Days, John F. Kennedy in the White House. Boston: Houghton, Mifflin Harcourt, 2002. 1124 p.
- Report by the Cabinet Committee on Balance of Payments to President Kennedy. Washington, January 24, 1963. Foreign Relations of the United States (FRUS). 1961–1963. Vol. IX: Foreign Economic Policy. Wash., 1995. – URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v09/d256>
- John F. Kennedy: Special Message to the Congress on Foreign Trade Policy. January 25, 1962. The American Presidency Project. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=8688>
- Circular Telegram From the Department of State to Certain Diplomatic Missions. U.S. Department of State, FRUS, 1961 – 63, Vol. IX: Foreign Economic Policy. Office of the Historian. – URL: http://dosfan.lib.uic.edu/ERC/frus/frus61-63ix/14_Section_14.html
- Memorandum From the Special Representative for Trade Negotiations (Herter) to President Johnson. November 27, 1963. U.S. Department of State. FRUS, 1961–63, Vol. IX: Foreign Economic Policy. Office of the Historian. – URL: http://dosfan.lib.uic.edu/ERC/frus/frus61-63ix/14_Section_14.html
- Trans–Atlantic Chicken War? New York Times. August 1, 1963. – URL: <https://www.nytimes.com/1963/08/01/archives/transatlantic-chicken-war.html>
- Memorandum From the President's Special Assistant for National Security Affairs (Bundy) and Francis M. Bator of the National Security Council Staff to President Johnson. December 16, 1964. Foreign Relations of the United States, 1964 – 1968. Vol. VIII. International Monetary and Trade Policy. – URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v08/d268>
- Memorandum From Secretary of Agriculture Freeman to the President's Special Assistant for National Security Affairs (Bundy). February 14, 1964. Foreign Relations of the United States 1964 – 1968, Vol. VIII. International Monetary and Trade Policy – URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v08/pg_619
- Telegram From the Mission to the North Atlantic Treaty Organization and European Regional Organizations to the Department of State. November 16, 1965. Foreign Relations of the United States, 1964 – 1968, Volume XIII, Western Europe Region – URL: https://1997-2001.state.gov/about_state/history/vol_xiii/110.html
- John F. Kennedy. Address at Independence Hall, Philadelphia. July 4, 1962. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=8756>
- Ainley M. (1984) The General Arrangements to Borrow. Pamphlet Series No.41 (Washington, DC: International Monetary Fund). – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Pamphlet-Series/Issues/2016/12/30/The-General-Arrangements-to-Borrow-255>
- Telegram From Secretary of State Rusk to the Department of State. December 13, 1967. Foreign Relations of the United States, 1964–1968, Volume XIII, Western Europe Region. – URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v13/d280>

Danylets V. L., master's degree, Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), danilets2@ukr.net

The impact of economic factors on US policy toward Western European in the second half of the 1950s – late 1960s

The article analyzes the processes in the world economic system in the second half of the 1950s – late 1960s that caused a conflict between the geopolitical and economic interests of the participants in this system. Since the 1950s, thanks to free trade and technical innovation, began the period of rapid economic growth in Western Europe. The rapid development of this process has led to the fact that the world trading system actually contradicted the mechanism of the monetary and financial system, created in 1944. The conflict between the two systems was damaging primarily the economic of the United States, which manifested itself in increasing the balance of payments deficit and reducing confidence in the US currency. For these reasons, the United States began to develop a wide package of trade and finance reforms that included an active process of negotiations within the GATT between the United States and the EEC, the creation of the OECD, the adoption of the Trade Extension Act, interregional monetary cooperation, etc. However, US initiatives were increasingly colliding to opposition from European countries.

It's through the prism of above circumstances the article illustrates the relations between the US and the Western Europe during the specified period, demonstrated a change in the nature of US foreign policy during the administrations of D. Eisenhower, J. Kennedy and L. Johnson is shown.

Keywords: European policy of the USA, transatlantic relations, EEC, GATT, trade conflicts.

* * *